

УДК 373.5:331.55+56

JEL Classification: J43; R20; J20

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201910060>

О.М. МОГИЛЬНИЙ, доктор економічних наук, професор

Відтворення нерівності трудового потенціалу сільської і міської молоді: причини та шляхи подолання

Мета статті - висвітлити проблеми нерівності доступу сільської та міської молоді до освіти й формування стартового трудового потенціалу, а також визначити можливі шляхи усунення соціальної несправедливості.

Методика дослідження. Основою дослідження стали загальнонаукові і спеціальні методи, праці вчених з питань трудового потенціалу та молодіжної політики держави. Монографічний та аналітико-статистичний методи застосовано для аналізу стану реалізації конституційного права сільської молоді на якісну освіту і гідну працю. Системний підхід сприяв висвітленню організаційно-економічного і правового механізмів забезпечення переходу випускників закладів середньої освіти сільської місцевості на ринок праці через набуття ними професійно-технічної освіти. Аналіз і синтез, абстрактно-логічний інструментарій та результати соціологічних опитувань дозволили узагальнити перешкоди на шляху самореалізації сільської молоді та способи їх подолання, сформулювати висновки.

Результати дослідження. Висвітлено проблеми розширеного відтворення нерівності сільської і міської молоді у доступі до якісних послуг у закладах загальної середньої освіти та переходу її до ринку праці через систему професійно-технічних училищ аграрного профілю. Проаналізовано стан зайнятості сільської молоді та фундаментальні чинники ринку праці сільської місцевості. Визначено концептуальні напрями подолання нерівності у формуванні стартового трудового потенціалу цієї категорії населення.

Елементи наукової новизни. Набули подальшого розвитку методичні підходи до визначення причин стартової нерівності формування трудового потенціалу сільської молоді порівняно з міською при переході на ринок праці.

Практична значущість. Запропоновано заходи з удосконалення механізмів державної регуляторної політики в освітній сфері та соціально-трудовах відносинах, спрямованих на усунення соціальної несправедливості щодо сільської молоді. Табл.: 2. Рис.: 1. Бібліогр.: 26.

Ключові слова: сільська молодь; загальна середня і професійно-технічна освіта; трудовий потенціал; ринок праці сільської місцевості.

Могильний Олексій Миколайович - доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник НДВ соціально-трудовах відносин, розвитку та аналітики статистичної звітності сільських територій Українського науково-дослідного інституту продуктивності агропромислового комплексу (м. Київ, пл. Солом'янська, 2)

E-mail: o.mogilnyi@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9802-1701>

Постановка проблеми. У перехідний період радикальної трансформації суспільно-політичної й соціально-економічної системи молодь в Україні виявилася однією з найуразливіших верств населення. Особливо погіршилось інституціональне середовище для повноцінного формування конкурентоспроможного трудового потенціалу сільської молоді. Оскільки молодіжна політика, властива соціалістичному ладу, була зруйнована, а нові механізми державного регулювання за останні три десятиліття реформ вже ніби то й напрацьовані, але через обмеженість бюджетів усіх рівнів належним чином повноцінно не функціонують.

У сукупності дії з іншими деструктивними явищами погіршується демографічна ситуація в сільській місцевості, давно став критичним рівень сімейного безробіття та неформальної зайнятості, наростає освітня й трудова міграція сільської молоді. По-суті так звані соціальні ліфти для повноцінної професійної самореалізації цій категорії населення майже заблоковані. Важко навіть уявити, яка кількість талановитої сільської молоді не проявила себе в економіці, науці, культурі та інших видах діяльності через неякісну освіту. До того ж сільське населення стрімко старіє, а це означає, що будь-які перетворення стосовно збалансованого сільського розвитку втрачають перспективу, провадяться без урахування соціальної

© О.М. Могильний, 2019

бази, безадресні. По-іншому, реформи заради реформ.

Усього за 2017 р. у структурі населення, що проживає в сільській місцевості, молодь віком 15-34 роки становила 22,8%, у місті – 37,2%. Розрив становив 14,4 відсоткових пункти (в. п.). Причому спостерігається певна закономірність у середині самої молодіжної категорії. Якщо розбіжність, залежно від місця проживання, у групі 15-19 років була 1,4 в. п. (4,9 і 6,3% відповідно), то у віці 30-34 роки цей показник зріс до 8,1 в. п. (від 4,4 до 12,5%), або у 5,8 раза. Отже, село покидає найбільш продуктивна частина населення. Демографічне навантаження, або кількість осіб непрацездатного віку (0-15 років) та 60 років і старше, з розрахунку на тисячу осіб працездатного віку (15-64 років), у сільській місцевості вже сягнуло 698 проти 625 осіб у місті [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Молодіжна тематика у науковій літературі широко представлена майже всіма її складовими. Розглядаються соціальні проблеми молоді та її участь у процесах реформування держави, визначається роль та місце цієї категорії населення у соціально-трудових відносинах [5, 22, 26]. Висвітлюється нерівність доступу до загальної середньої освіти сільської молоді порівняно з міською [20], аналізується залежність рівня освіти та реалізація можливостей щодо працевлаштування молоді [7; 16, с. 18-25; 2]. Досліджуються проблеми зайнятості та конкурентоспроможності сільської молоді на ринку праці [1; 19, с. 48-53]. Здійснюється спостереження освітньої і трудової міграції молоді та її вплив на формування трудового потенціалу України в глобальному контексті основних напрямів міграційної політики [6; 25]. Проте зміни, що відбуваються під час реформи децентралізації, зумовлюють появу все нових викликів у освітній галузі та підготовці сільської молоді до праці, стосовно яких ще немає адекватного реагування центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Мета статті - висвітлити проблеми нерівності доступу сільської та міської молоді до освіти й формування стартового трудового потенціалу, а також визначити можливі шляхи усунення соціальної несправедливості.

Виклад основних результатів дослідження. Конституційні права і гарантії на освіту та їх втілення в законодавчих ак-

тах і державних програмах. Із усього комплексу проблем для розгляду виокремлено дві найважливіші для нинішнього стану сільської молоді – якість освітніх послуг у закладах середньої освіти та її перехід у категорію робочої сили. Адже з освітою тісно пов'язано формування «стартового пакета» трудового потенціалу молоді та її самореалізації у суспільно корисних видах діяльності.

Конституція України проголошує, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи. Зокрема, не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками майнового стану, місця проживання або іншими прикметами (ст. 24). Для цього держава гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб (ст. 45). Держава також забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах (ст. 53). Закон «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII по суті дублює Основний закон, деталізуючи обставини та ознаки, за якими не допускається дискримінація громадян на освіту (ст. 3) [14].

Для дослідження важливо наголосити, що Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 року № 2998-XII, іншими нормативно-правовими актами на його виконання, молодими вважаються громадяни України віком від 14 до 35 років. Цей віковий ценз застосовано в усіх документах з питань підтримки розвитку молоді [15].

Усе найкраще всім дітям, чи лише своїм? Як у реальному житті забезпечені права сільської молоді на освіту? Проблема неякісної освіти учнів сільських шкіл та нерівності в доступі до якісної освіти сільських і міських жителів має давню історію. Залежно від пануючої суспільно-політичної системи й соціально-економічної ситуації в країні це пояснювалося як об'єктивними причинами, що склалися історично, так і недосконалістю державних заходів. Запровадження із 2008 р. ЗНО висвітлює всю гостроту проблеми, що постала в нашому нібито соціально орієнтованому суспільстві. За даними Українського центру оцінювання якості освіти, середній бал державної підсумкової атестації у 2018 р. з української мови і літератури був на рівні 5,6 проти 8,1 в учнів міських шкіл, із мате-

матики - 5,1 і 7,1; із фізики - 5,7 і 7,8; з англійської мови 6,7 і 7,8 відповідно [15].

Зазначимо, що оцінки від 5 до 6 балів рівнозначні 3 і 3+ колишньої п'ятибальної системи оцінювання. Тут не стверджується, що в усіх міських школах учні отримують сучасний рівень освіти. Результати соціологічного дослідження «Раннє програмування як складова сучасної освіти», проведеного Інститутом Горшеніна спільно з групою компаній показали, що 51% українців вважають, що теперішня система освіти не відповідає потребам українського ринку праці. При цьому 32% опитаних обрали відповідь «скоріше не відповідає», а 19% - «точно не відповідає» [23].

Зауважимо, що в опитуванні йдеться про відповідність компетентностей робочої сили лише вимогам національних підприємств, які використовують переважно третій і четвертий технологічні уклади, за сировинної економіки в цілому. *Для довідки: сучасні економіки, куди масово прагнуть емігрувати українці, випускають продукцію, що відповідає п'ятому і шостому технологічним укладам.*

Проте для сільських закладів середньої освіти міські заклади слугують прикладом для наслідування. Адже в подальшому випускники сільських шкіл конкурують зі своїми міськими однолітками за право на здобуття вищої освіти, особливо за державним замовленням, і суттєво програють у нерів-

ному змаганні. Не рятує й підвищувальний коефіцієнт (1,02 і 1,05 для спеціальностей «Аграрні науки і продовольство»), оскільки лише 12-13% випускників сільських шкіл вступають у виші проти майже 75-80% від загальної кількості випускників.

Відставання учнів сільських шкіл у початковій і базовій середній школі з роками навчання лише збільшується. Як переконливий доказ наведемо результати ЗНО із вибраних для аналізу основних предметів випускників закладів загальної середньої освіти 2016 та 2018 років. Не подолано мінімальний поріг (100 балів) у 2018 р. з української мови і літератури та англійської мови майже кожним п'ятим випускником сільського закладу, а в міських - кожним сотим і десятим відповідно. Значно гірші результати за цим показником із математики (28,2%) і фізики (24,9%) проти 9,1% і 11,9% у містах.

Рівень послуг за аналізований період у сільських закладах середньої освіти з окремих предметів має тенденцію до погіршення. Не подолали поріг у 2018 р. з математики і фізики більше учнів, ніж у 2016 р. на 6,2 і 3,7 в. п. відповідно. Можна лишень здогадуватися про рівень знань випускників, які взагалі не з'явилися на ЗНО. Таких від загальної кількості зареєстрованих осіб у 2018 р. було від 0,7% на українську мову і літературу до 2,9% на фізику (табл. 1).

1. Статистичні дані основної сесії ЗНО випускників закладу загальної середньої освіти, які не подолали поріг із окремих предметів, по типах поселення/реєстрації за 2016 та 2018 роки

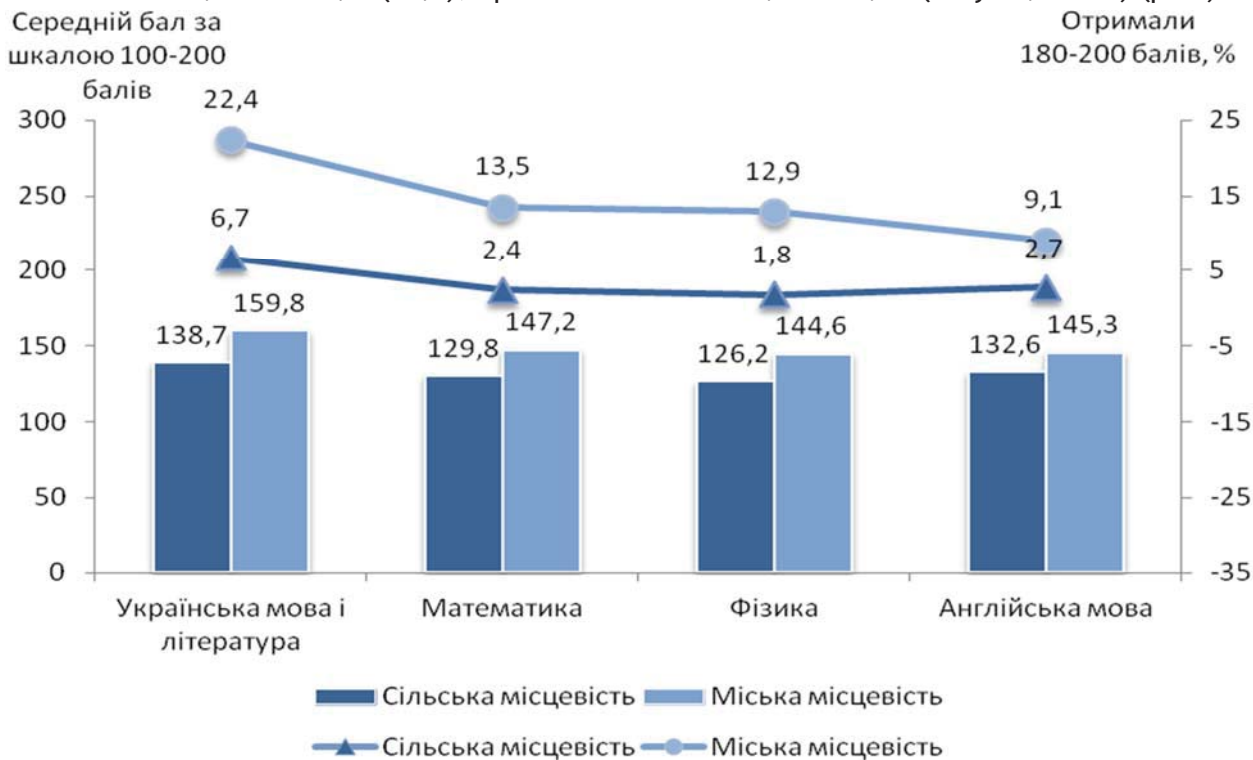
Тип поселення/реєстрації	Рік	Показник	Предмет			
			Українська мова і література	Математика	Фізика	Англійська мова
Сільська місцевість	2016	Зареєстровано, осіб	63706	27959	5567	8205
		Не подолали поріг	12232	6147	1101	1921
		%	19,2	22,0	19,8	23,4
		Не з'явилися	445	315	729	553
	2018	Зареєстровано, осіб	52232	21665	4190	7362
		Не подолали поріг	9624	6112	1043	1453
		%	18,4	28,2	24,9	19,7
		Не з'явилися	363	190	121	79
			0,7	0,9	2,9	1,1
Не подолали поріг 2018 р. до 2016 р., +, - відсоткові пункти			-0,8	+6,2	+5,1	-3,7
Міська місцевість	2018	Зареєстровано, осіб	133117	67324	11071	89312
		Не подолали поріг	1324	6131	906	10624
		%	1,0	9,1	8,2	11,9
Не подолали поріг у сільській місцевості до міської за 2018 р., +, - відсоткові пункти			+17,4	+19,1	+16,7	+7,8

Джерело: [23].

Програмне забезпечення Українського центру оцінювання якості освіти дає змогу дослідити й інші показники основної сесії ЗНО, які додатково підтверджують нижчий рівень освіти у сільській місцевості. Так, середній бал (за шкалою 100-200) у випускників сільських і міських закладів освіти у 2018 р. суттєво відрізнявся на користь останніх: українська мова і література - 135,7 та 159,8 (відставання 21,1 бала); математика - 128,8 та 147,2 (17,4); фізика -

125,9 та 144,6 (18,4); англійська мова - 132,2 та 145,3 (відставання 12,7 бала).

Частка випускників сільських і міських закладів середньої освіти, яка отримала результати високого рівня від 180 до 200 балів, також є невтішною для сільської місцевості з усіх предметів. Українська мова і література - 6,7% та 22,4% (мінус 15,7 в. п.); математика - 2,4% та 13,5% (мінус 11,1 в. п.); фізика - 1,8% та 12,9% (мінус 11,1 в. п.); англійська мова - 2,7% та 9,1% (мінус 6,4 в. п.) (рис.).

Статистичні дані окремих показників основної сесії ЗНО випускників закладу загальної середньої освіти із окремих предметів, по типах поселення/реєстрації за 2016 та 2018 роки

Джерело: [23].

Опорні школи самі потребують опори. Результати аналізу свідчать, що на державному рівні є усвідомлення масштабів освітньої нерівності за місцем проживання. Зокрема і з цією метою проводяться структурні перетворення. Так, від 2013/14 навчального року розпочалася організація опорних шкіл. Реформа спрямована на подолання суттєвих відмінностей у якості загальної середньої освіти між сільськими та міськими школами, а також на підвищення якості освіти, забезпечення профільної підготовки випускників, ефективне й раціональне використання скерованих ресурсів. Відповідно до ч. 2 ст. 13 Закону України «Про освіту», опорний заклад освіти - це заклад загальної середньої освіти, що має зручне розташування для підвезення дітей з інших населених пунктів, за-

безпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, володіє сучасною матеріально-технічною і навчально-методичною базою та спроможний забезпечувати на належному рівні здобуття профільної освіти.

За даними моніторингу процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в галузі освіти, станом на 01.11.2018 р. в Україні загалом створено 736 опорних шкіл, з яких у 308 ініціаторами виступили ОТГ. Кількість їх філій, створених на базі початкових шкіл (тривалістю чотири роки навчання), становить 1229 і 508 відповідно. За рішенням засновника, філія також може створюватися на основі базової середньої школи (тривалістю п'ять років навчання) [8].

За даними дослідження «Функціонування опорних шкіл», найбільший спротив їх створенню чиниться батьками учнів (27%), директорами й іншими педагогічними працівниками (25,6%) майбутніх філій. Це своєрідний парадокс, вони мали б бути найзацікавленішими в необхідності отримання молоддю сучасної середньої освіти, адже це впливає не лише на її кар'єрне зростання, а також на подальшу долю [24].

Можна припустити, що досить часто це звичайний егоїзм та страх втратити робочі місця. Оскільки, як правило, відсутня належна інформаційно-роз'яснювальна робота під час оптимізації мережі сільських шкіл. Не пропонується прийнятна альтернатива щодо майбутнього працевлаштування вчителям, які втрачають роботу. Існують також системні проблеми в самих опорних школах. Серед таких, зокрема: дефіцит кадрів, недостатнє фінансування для модернізації матеріально-технічної і навчально-методичної бази; застарілі методики підготовки і підвищення кваліфікації вчителів; слабка інформатизація навчального процесу; недосконалість візуалізації індикаторів оцінювання освітніх послуг тощо.

Матеріали дослідження показують наявність зв'язку між рівнем освіти і посадами батьків та рівнем освіти їх дітей, що проживають у сільській місцевості. Наприклад, коли обоє батьків мають вищу освіту або науковий ступінь і хоча б один з батьків є керівником установи, підприємцем, або веде дрібний бізнес, то середній бал ЗНО з усіх предметів випускників сільських загальноосвітніх шкіл (учасників анкетування) вищий, порівняно з учнями, батьки яких мали середню освіту і хоча б один із батьків є працівником без кваліфікації або зайнятий на сезонних роботах [24].

Звичайно, автор не поділяє думки про успадкований фаталізм випередження/відставання випускників сільських шкіл залежно від освіти, характеру роботи і культурного капіталу їхніх батьків. Саме життя це спростовує. Проте можна стверджувати, що соціальні ліфти зупинятимуться на різних поверхах піраміди потреб Маслоу через неоднаковий рівень розвитку людського капіталу випускників середніх шкіл, фінансової спроможності сім'ї, амбіції їхніх батьків та неформальні відносини в освітній сфері. Цікавим видається лише один аспект цієї широкої тематики – забезпечення рівного дос-

тупу сільської і міської учнівської молоді до якісної освіти і, як результат, формування конкурентоспроможного трудового потенціалу. Про вступ у ВНЗ III-IV рівнів акредитації та працевлаштування після отримання певної спеціальності у проведеному дослідженні не йдеться, оскільки це тема окремої статті.

За експертними оцінками, після отримання базової середньої освіти школу залишають до 60% учнів сільської місцевості. Більшість із них продовжують освіту у професійно-технічних закладах. Побіжно зазначимо, що в Україні традиційно спостерігається істотний перекид у попиті та пропонуванні на ринку праці: 75% випускників здобувають вищу освіту, професійно-технічну – 25%, а мало б бути навпаки. За даними Державної служби зайнятості (ДСЗ), станом на 1 липня ц. р. у містах 48% безробітних мають вищу освіту, у великих мегаполісах – значно більше. *Довідково: у 1990/91 н. р. на випускників ПТУ, коледжів і технікумів припадало 65% і ВНЗ III-IV рівнів акредитації – 35%.*

Професійно-технічна освіта – підчерка державних органів влади. Законом України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» започаткована передача фінансування державних професійно-технічних навчальних закладів з державного до місцевих бюджетів без системного аналізу і врахування думки фахівців, що спричинило системну кризу галузі. У Рекомендаціях парламентських слухань на тему: «Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення», схвалених постановою Верховної Ради України від 7 вересня 2016 року № 1493-VIII, висловлено занепокоєння щодо позиції Кабінету Міністрів України про передачу професійно-технічних навчальних закладів у спільну власність територіальних громад сіл, селищ і міст. Більшість із них заперечують можливість спрямування власних доходів на підготовку робітничих кадрів і утримання професійно-технічних навчальних закладів, та й обласні бюджети не спроможні забезпечити належне фінансування усієї мережі [18].

Негативні наслідки децентралізації у цьому контексті вже даються взнаки. Станом на січень 2019 р. у закладах ПТО за галузевим напрямом «сільське господарство» навчалось 27,5 тис. учнів, або на 8,8 тис. (24,3%) менше проти 2014 року. У 2017/18 н. р. одержали дипломи 3,7 тис. осіб, порівняно з

майже 4 тис. у 2016/17 н. р. Деструктивні перекося у підготовці спеціалістів через ВНЗ і в ПТУ, про які вже йшлося, позначилися на кількості осіб, що навчалися у професійно-технічних навчальних закладах, із розрахунку на 10 тис. населення. Цей показник зменшився від 96 осіб у 2010/11 н. р. до 64 осіб у 2017/18 н. р., або майже на третину. Разом із тим слід враховувати, що чисельність населення України за цей же період також скоротилася на 7,8%, у т. ч. сільсько-го – на 7,9% [4].

За останні роки сільські ПТУ суттєво недофінансовувалися, тож їх матеріально-технічна база безнадійно застаріла. Агропромислові підприємства, за рідкісними винятками, також не переймаються цією проблемою. Звідси, спостерігається критичне скорочення контингенту учнів і педагогічних працівників, втрата престижності робітничих професій серед молоді тощо. Виклики, що постали перед закладами професійно-технічної освіти, а також коледжами і технікумами аграрного профілю внаслідок децентралізації повноважень та фінансування в освітній сфері, заслуговують на окреме дослідження. Тут же увага акцентується лише на адаптації ПТО до нинішніх вимог сільського ринку праці та участі держави в підготовці учнівської молоді до праці й гарантуванні першого робочого місця.

Державне регулювання молодіжного ринку праці в сільській місцевості. Відповідно до ст. 14 Закону України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. № 5067-VI молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби (протягом шести місяців після закінчення або припинення навчання чи служби) і яка вперше приймається на роботу, має додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню. Згідно зі ст. 26 цього акта, роботодавцю, який працевлаштовує на нове робоче місце за отриманою професією (спеціальністю) строком не менше ніж на два роки молодь, що здобула професійно-технічну або вищу освіту та якій надано статус безробітного, щомісяця компенсуються протягом одного року з дня працевлаштування фактичні витрати у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) за відповідну особу за місяць, за який він

сплачений. Передбачено й відповідні штрафні санкції для несумлінних роботодавців.

Крім того, ст. 29 з метою створення умов для підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці передбачено стажування студентів вищих, учнів професійно-технічних навчальних закладів у роботодавців із оформленням трудової книжки [13].

Проте варто зауважити, державними гарантіями щодо забезпечення першого робочого місця може скористатися сільська молодь лише у статусі безробітного. Це передбачено іншим Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2 березня 2000 року № 1533-III. Відповідно до ч. 2 ст. 6 молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і яка потребує сприяння у працевлаштуванні на перше робоче місце, може на це розраховувати у разі реєстрації в установленому порядку відповідних осіб як безробітних.

Такими можливостями можуть скористатися й молоді люди – члени особистого селянського господарства (ОСГ), якщо вони не є найманими працівниками, громадяни України, що працюють за межами України та не застраховані в системі соціального страхування на випадок безробіття країни, в якій вони перебувають, за умови сплати страхових внесків, якщо інше не передбачено міжнародним договором України (ч. 3 ст. 6).

Важливою складовою підготовки кадрів робітничих професій для сільського господарства із числа сільської молоді виступає система центрів професійно-технічної освіти (ЦПТО) ДСЗ. Єдина вимога – це мають бути застраховані молоді люди, визнані в установленому порядку безробітними, страховий стаж яких протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, становить не менше шести місяців за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування (ч. 1 ст. 22) [12].

За адміністративними даними ДСЗ, у 2017-2018 рр. у системі ЦПТО для безробітної сільської молоді було надано можливість одержати підготовку за професіями: тракторист-машиніст, водій вантажного автомобіля, працівник фермерського господарства, слюсар по ремонту сільськогосподарської техніки, коваль, бджоляр та інші [21].

Незважаючи на державну підтримку молоді, що отримала відповідну професійну підготовку, при переході її на ринок праці станом на 1 липня 2019 р., у статусі безробітного знаходилися 119,4 тис. сільських мешканців (42% від загальної кількості). Понад 50 тис. зареєстрованих безробітних раніше працювали у сільському, лісовому та рибному господарстві. За професійними групами - 29% у віці до 35 років, за освітою - 35% мали професійно-технічну, 17% - загальну середню освіту. При цьому дані щодо безробітних наведено за період найбільшого попиту на робочу силу, тоді як з кінця і на початок року (грудень - лютий) кількість сільських безробітних, через сезонність аграрного виробництва, у 2-3 рази більша.

Водночас, за розрахунками ДСЗ, кількість вакансій поточного року в сільському, лісовому та рибному господарстві України становитиме 168 тис. осіб. Найбільш гострий дефіцит відчуватимуть аграрні підприємства Полтавської - 14,5 тис. (8,6%), Вінницької - 14,3 (8,5%), Харківської - 12,8 (7,6%), Черкаської - 11,8 (7,0%) та Одеської - 10,3 тис. (6,1%) областей [11].

Наявність одночасно значної кількості безробітних і вакансій в сільському господарстві пояснюється особливостями сільського ринку праці: моноструктурним характером зайнятості селян, територіальною віддаленістю вакансії й місця постійного проживання потенційного претендента; недостатньою мобільністю працівників через прив'язаність до житла і ОСГ; низьким рівнем оплати праці; відсутністю комфортного житла за місцями вакансій; невідповідністю професійно-кваліфікаційних характеристик шукачів роботи вимогам роботодавців тощо.

Для групи компаній найбільшого агрохолдингу Укрлендфармінг, із підрозділами у 22 областях і 600 населених пунктах, де

зайнято майже 20 тисяч осіб, також характерні проблеми з кадрами, середній вік яких становить 40+, а окремих категорій працівників понад 50 років. За актуальними даними, компанія запрошує на роботу з комфортними умовами і гідною оплатою праці та соціальним пакетом трактористів-машиністів, водіїв вантажного автотранспорту, електромонтерів, операторів машинного доїння, лікарів ветеринарної медицини і зоотехніків, компетентних управлінців, інших висококваліфікованих фахівців [10].

Загалом в Україні молодіжному ринку праці в сільській місцевості порівняно з містом притаманні гірші показники. Рівні економічної активності й зайнятості нижчі на 3,1 і 2,9 в. п., а рівень безробіття, навпаки, на 0,3 в. п. вищий. На нашу думку, в сільській місцевості вже тривалий час функціонує модель ринку праці, що має типові ознаки моносонії. Коли в селі є велика кількість шукачів роботи, особливо в осінньо-зимовий період, а роботодавець на кілька сіл усього один. Через таку ситуацію на кінець 2018 р. на одну вакансію претендувало 35 осіб (табл. 2). Щодо останньої цифри маємо враховувати такі обставини: а) дані стосуються лише вакансій і безробітних, зареєстрованих у ДСЗ за видом економічної діяльності «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство», фактично їх може бути набагато більше; б) йдеться про безробітних усіх вікових категорій; в) унаслідок сезонності аграрного виробництва кінець року є піковим за чисельністю сільських безробітних, які звернулися до ДСЗ; г) моніторинг цього показника, залежно від місця проживання, не ведеться, оскільки багато мешканців сільської місцевості, особливо молодь, шукають роботу і працевлаштовуються в містах.

2. Ситуація на ринку праці молоді у віці 15-34 роки, залежно від місця проживання за 2018 р., %

Показник	Сільська місцевість	Міська місцевість	Сільська місцевість до міської, в. п.
Рівень економічної активності	61,0	64,1	-3,1
Рівень зайнятості	54,1	57,0	-2,9
Рівень безробіття	11,3	11,0	+0,3
Кількість претендентів на одну вакансію в сільському, лісовому та рибному господарстві, на кінець року	35 осіб		
Кількість претендентів на одну вакансію в усіх видах економічної діяльності, на кінець року	6 осіб		

Джерело: [3, 21].

На нашу думку, усі загальнодержавні і місцеві програми й заходи на їх виконання, спрямовані на збалансований сільський розвиток, не мають перспективи без радикального вирішення молодіжних проблем, особливо у сфері освіти і переходу до соціально корисної високопродуктивної зайнятості. Якщо за радянських часів актуальною була теза: «Немає школи – немає й села», то нині в глибоко депресивних сільських районах уже немає ні школи, ні села. Криза сільської поселенської мережі в окремих областях вже досягла незворотного характеру. За період із 1990 р. знято з реєстрації 468 сільських населених пунктів, невпинно скорочується їх середня людність. Сотні поселень залишаються лише на папері і зазнають такої ж участі із завершенням процесу формування ОТГ та запровадженням давно очікуваної реформи адміністративно-територіального устрою держави. Децентралізація на загальнодержавному рівні призводить до централізації поселень на місцях. Тож важливо усвідомити загрозливу тенденцію, якщо «Не буде села – не буде і школи».

На етапі знаннєвої економіки людський потенціал слугує визначальним фактором конкурентного розвитку держави та високих позицій у світі. Звідси одним із пріоритетних напрямів освітньої сфери України має стати зменшення впливу територіальних, соціально-економічних, культурних та інших чинників на рівень викладання в сільських школах. Забезпечення рівного доступу до якісної середньої освіти сільської і міської молоді з кожним днем стає все актуальнішим. В умовах загострення конкуренції у доступі до сучасного ринку праці з гідними умовами й високою оплатою праці лідерство має залежати лише від рівня компетентностей особистості, передбачених Національною рамкою кваліфікацій.

Висновки. Після запровадження ЗНО минуло 10 років, а основною проблемою української системи шкільної освіти була, є і залишається нерівність між сільською і міською молоддю у формуванні стартового людського капіталу, тобто нерівні умови підготовки учнів (слухачів) до переходу на ринок праці.

1. Подолання деструктивного відтворення освітньої нерівності між сільською і міською молоддю є складним і багаторівневим процесом, потребує комплексних змін, що виходять за рамки компетенцій одного галузе-

вого міністерства: від будівництва сільських доріг, закупівлі шкільних автобусів і поліпшення якості мобільного Інтернету до підготовки педагогічних кадрів нової генерації й підвищення престижу професії вчителя. Без перебільшення, це першочергове завдання загальнодержавної ваги та національної безпеки України.

2. Сільська молодь на шляху формування трудового потенціалу і переходу на ринок праці, як правило, показує недостатню мобільність, оскільки має істотні стартові перешкоди на шляху до соціальних ліфтів. Опорні школи сільських територій потребують усебічної підтримки, адже в нинішніх умовах лише частково усувають нерівність доступу до якісної освіти. Нова українська школа і освіта мають бути однаково високого рівня як у сільській, так і міській місцевості.

3. Система професійно-технічної аграрної освіти також має зазнати суттєвих трансформацій, спрямованих на приведення у відповідність компетентностей набутих учнями (слухачами) запитам підприємств аграрного сектору економіки. З цією метою необхідно активно заохочувати роботодавців до участі у підготовці необхідних їм працівників, запроваджувати дуальну освіту, поширювати практику спільного фінансування освітніх потреб із бюджетів області, району, ОТГ і товаровиробників.

4. В умовах децентралізації державного управління пріоритетом для ОТГ має стати комплекс заходів щодо диверсифікації аграрного виробництва, створення нових робочих місць у несільськогосподарських видах діяльності з наданням суттєвих преференцій молоді, особливо для молодих сімей. Особливої уваги на місцях потребує масове залучення осіб, зайнятих в особистих селянських і фермерських господарствах сімейного типу, до системи добровільного державного соціального страхування з використанням можливостей законодавства. Держава своїми законодавчими ініціативами вже зробила крок назустріч селянам для посилення їх соціального захисту і, можна вважати, вправі очікувати адекватних дій від місцевих громад.

На подальші розвідки заслуговують причинно-наслідкові зв'язки нерівності в освіті, нерівності доступу до гідних робочих місць та популяризація екстремістських рухів за рівності у бідності.

Список бібліографічних посилань.

1. Батюк А. А. Державне регулювання молодіжного ринку праці в Україні : дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Харків, 2018. 220 с. URL : http://www.kbuapa.kharkov.ua/dorad/files/baa_dis_20180612.pdf (дата звернення: 25.07.2019).
2. Діквіська О. Актуальні проблеми працевлаштування молоді в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2014. №7. С. 18-25.
3. Економічна активність населення України. 2018 рік. Статистичний збірник. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.08.2019).
4. Загальноосвітні та професійно-технічні навчальні заклади України. Статистичний збірник. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 29.07.2019).
5. Лібанова Е. Актуальні проблеми досягнення гідної зайнятості молоддю України: аналіт. записка. URL : <http://www.ipq.org.ua/upload/files/files/06...> SWTSUkraine. Pdf (дата звернення: 26.07.2019).
6. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : НІСД, 2018. 472 с. URL : <http://www.old2.niss.gov.ua.../MigrationPolitic...pdf> (дата звернення: 28.07.2019)
7. Молодь України: від освіти до праці / Оксамитна С. та ін. Київ : ВПЦ НАУКМА, 2010. 202 с.
8. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в галузі освіти URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/zagalna-serednya-osvita> (дата звернення: 30.07.2019).
9. Населення України за 2017 рік. Демографічний щорічник. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 29.07.2019)
10. Офіційний сайт Укрлендфармінг. URL : <http://www.ulf.com.ua/ru/company/about-company/> (дата звернення: 23.07.2019).
11. Перспективна потреба в кадрах. URL : https://file:///D:/User/NewUser/...perspektyvna_potreba_v_kadrah_2019.pdf (дата звернення: 23.07.2019).
12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (зі змінами) : Закон України від 02.03.2000 № 1533-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 31.07.2019)
13. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 №5067-VI (зі змінами). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення:31.07.2019).
14. Про освіту : Закон України від 05.03.2017 року № 2145-VIII (зі змінами). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 25.07.2019).
15. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 5 лютого 1993 року № 2998-XII, постанови Кабінету Міністрів України: від 29 травня 2001 р. № 584 «Про затвердження порядку надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла»; від 18.02.2016 р. № 148 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016-2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України». База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 30.07.2019)
16. Результати загальнонаціонального опитування, здійсненого за підтримки Фонду ім. Фрідріха Еберта, «Українське покоління Z» : цінності та орієнтири». URL : http://neweurope.org.ua/wp-content/...ukr_inet-2.pdf (дата звернення: 26.07. 2019)
17. Результати соціологічного дослідження «Раннє програмування як складова сучасної освіти». URL : <http://www.bagnet.org/news/society...zapros-na-izmenenie-sistemy-shkolnogo-obrazovaniya> (дата звернення: 31.07.2019)
18. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення». База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-viii> (дата звернення: 23.07.2019).

References

1. Batiuk, A.A. (2018). Derzhavne rehuliuвання modlozhnoho rynku pratsi v Ukraini [State regulation of the youth labour market in Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kharkiv. Retrieved from: http://www.kbuapa.kharkov.ua/dorad/files/baa_dis_20180612.pdf [In Ukrainian].
2. Didkivska, O. (2014). Aktualni problemy pratsevlastuvannia molodi v Ukraini [Actual problems of youth employment in Ukraine. Ukraine: aspects of work]. *Ukraina: aspekty pratsi*, 7, pp. 18-25 [In Ukrainian].
3. Ekonomichna aktyvnist naselennia Ukrainy: statystychnyi zbirnyk [Economic activity of the population of Ukraine: statistical collection]. (2018). Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
4. Zahalnoosvitni ta profesiino-tehnikni navchalni zaklady Ukrainy. Statystychnyi zbirnyk [General and vocational schools of Ukraine. Statistical collection]. *Ukrstat*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
5. Libanova, E. (n.d.). *Aktualni problemy dosiahnennia hidnoi zainiatosti moloddu Ukrainy: analit. Zapyska* [Actual problems of achieving decent employment of young people of Ukraine: analytical note]. Retrieved from: <http://www.ipq.org.ua/upload/files/files/06...>SWTSUkraine.pdf [In Ukrainian].
6. Malynovska, O.A. (2018). *Mihratsiina polityka: hlobalnyi kontekst ta ukraïnski realii: monohrafiia* [Migration policy: global context and Ukrainian realities: monograph]. Kyiv: NISD. Retrieved from: <http://www.old2.niss.gov.ua.../MigrationPolitic...pdf> [In Ukrainian].
7. Oksamytna, S., et al. (2010). *Molod Ukrainy: vid osvity do pratsi* [Youth of Ukraine: from education to work]. Kyiv: VPTs NAUKMA [In Ukrainian].
8. Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia v haluzi osvity [Monitoring of the process of decentralization of power and reform of local self-government in the field of education]. *Ministry of Education and Science of Ukraine*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/tag/zagalna-serednya-osvita> [In Ukrainian].
9. Naseleння Ukrainy za 2017 rik: demohrafichnyi shchorichnyk [Ukraine's population for 2017. Demographic yearbook]. (2018). Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
10. Ofitsiyni sait Uklendfarminh [Official site of Ukrlendfarming]. Retrieved from: <http://www.ulf.com.ua/ru/company/about-company/> [In Ukrainian].
11. Perspektyvna potreba v kadrah [Perspective staffing requirements]. (2019). *Euroosvita*. http://www.euroosvita.net/prog/data/attach/6169/perspektyvna_potreba_v_kadrah_2019.pdf [In Ukrainian].
12. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia na vypadok bezrobittia (zi zminamy): Zakon Ukrainy vid 02.03.2000 № 1533-III [On compulsory state social insurance against unemployment (as amended): Law of Ukraine dated 02.03.2000, No. 1533-III]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [In Ukrainian].
13. Pro zainiatist naselennia: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 №5067-VI (zi zminamy) [On employment of the population: Law of Ukraine dated 05.07.2012, No. 5067-VI (as amended)]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [In Ukrainian].
14. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.03.2017 roku № 2145-VIII (zi zminamy) [On education: Law of Ukraine dated 05.03.2017, No. 2145-VIII (as amended)]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [In Ukrainian].

19. Решитько Т.В. Проблеми зайнятості сільської молоді. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2009. Вип. 16, ч. 1. С. 48-53.

20. Самохін І. Демографічна криза та нерівність в українській шкільній системі: аналіз нової бази даних «Шкільна карта України». URL : <https://cedos.org.ua/edustat/graph> (дата звернення: 26.07.2019)

21. Ситуація на ринку праці та результати діяльності. Державна служба зайнятості. URL : <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68> (дата звернення: 31.07.2019)

22. Соціальні проблеми молоді в Україні. Результати дослідження громадської думки Центру Разумкова (2003-2006 рр.). URL : <http://old.niss.gov.ua/monitor/april08/27.htm> (дата звернення: 26.07.2019).

23. Статистичні дані основної сесії ЗНО. Український центр оцінювання якості освіти. URL : <https://zno.testportal.com.ua/opendata> (дата звернення: 30.07.2019)

24. Функціонування опорних шкіл. URL:<http://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/5.pdf>. (дата звернення: 22.07.2019).

25. Чорна В. О. Трудова міграція молоді як фактор руйнування трудового потенціалу України. *Наукові праці*. 2014. Т. 234. Вип. 222. С. 109 - 112.

26. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2017 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Жданов І. О. (гол. ред.), Ярема О. Й. та ін.]. Київ : ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. 100 с. URL : <https://www.google.com/search?q> (дата звернення: 26.07.2019).

15. Pro spriannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 1993 roku № 2998-XII; Pro zatverdzhennia poriadku nadannia pilhovykh dovhoterminovykh kredytiv molodym simiam ta odynokym molodym hromadynam na budyvnytstvo (rekonstruktsiiu) i prydbannia zhytla vid 29 travnia 2001 r. № 584, Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy "Molod Ukrainy" na 2016-2020 roky ta vnesennia zmin do deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.02.2016 r. № 148 postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy [On promoting social development and youth development in Ukraine: Law of Ukraine dated 5.02.1993, No. 2998-XII; On approval of the procedure for granting preferential long-term loans to young families and single young citizens for construction (reconstruction) and purchase of housing dated 29.05.2001, No. 584, On approval of the state target social program "Youth of Ukraine" for 2016-2020 and amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 18.02.2016, No. 148: Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [In Ukrainian].

16. Rezultaty zahalnonatsionalnoho opytuvannia, zdiisnenoho za pidtrymky Fondu im. Fridrikha Eberta, "Ukrainske "pokolinnia Z": tsinnosti ta oriietry" [Results of a nationwide survey conducted with the support of Friedrich Ebert Fund "Ukrainian generation Z: values and landmarks"]. Retrieved from: http://neweurope.org.ua/wp-content/...ukr_inet-2.pdf [In Ukrainian].

17. Rezultaty sotsiolohichnoho doslidzhennia "Rannie prohramuvannia yak skladova suchasnoi osvity" [Results of the sociological research "Early programming as a component of modern education"]. (n.d.). *Bagnet*. Retrieved from: <http://www.bagnet.org/news/society...zapros-na-izmenenie-sistemy-shkolnogo-obrazovaniya> [In Ukrainian].

18. Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: "Profesiina osvita yak skladova zabezpechennia kvalifikovanoho kadrovoho potentsialu Ukrainy: problemy ta shliakhy vyreshennia" [Recommendations of the parliamentary hearings on the topic: "Vocational education as a component of ensuring the qualified human resources of Ukraine: problems and solutions"]. (2016). *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-viii> [In Ukrainian].

19. Reshytko, T.V. (2009). Problemy zainiatosti silskoi molodi [Problems of employment of rural youth]. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky, Vol. 16, Part 1, pp. 48-53* [In Ukrainian].

20. Samokhin, I. (n.d.). Demografichna kryza ta nerivnist v ukrainskii shkilnii ystemi: analiz novoi bazy danykh "Shkilna karta Ukrainy" [Demographic crisis and inequality in Ukrainian school system: an analysis of the new school map of Ukraine database]. *Cedos*. Retrieved from: <https://cedos.org.ua/edustat/graph> [In Ukrainian].

21. Sytuatsiia na rynku pratsi ta rezultaty diialnosti [Labour market situation and performance]. *Derzhavna sluzhba zainiatosti*. Retrieved from: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68> [In Ukrainian].

22. Sotsialni problemy molodi v Ukraini. Rezultaty doslidzhennia hromadskoi dumky Tsentru Razumkova (2003-2006 rr.) [Social problems of youth in Ukraine. Results of the Razumkov Centre Public Opinion Survey (2003-2006)]. (n.d.). *The National Institute for Strategic Studies*. Retrieved from: <http://old.niss.gov.ua/monitor/april08/27.htm> [In Ukrainian].

23. Statystychni dani osnovnoi sesii ZNO [Statistics of the main EEO session]. *Ukrainskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity*. Retrieved from: <https://zno.testportal.com.ua/opendata> [In Ukrainian].

24. Funktsionuvannia opornykh shkil [Functioning of support schools]. (2017). *Institute of Educational Analytics*. Retrieved from: <http://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/5.pdf> [In Ukrainian].

25. Chorna, V.O. (2014). Trudova mihratsiia molodi yak faktor ruinuвання трудового potentsialu Ukrainy [Labour migration of young people as a factor of destruction of labour potential of Ukraine]. *Naukovi pratsi, Vol. 234, Issue 222, pp. 109-112* [In Ukrainian].

26. Zhdanov, I.O. & Yarema, O.Y. (Eds.). (2018). Shchorichna dopovid Prezydentovi Ukrainy, Verkhovni Radi Ukrainy, Kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshe molodi v Ukraini (za pidsumkamy 2017 roku) [Annual report to the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine on the situation of young people in Ukraine (in 2017)]. *Derzh. in-t simeinoi ta molodizhnoi polityky*. Kyiv: DP "Redaktsiia informatsiinoho biuletenu "Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy" [In Ukrainian].

Mohylnyi O.M. Reproduction of labour inequality of rural and urban youth: causes and ways to overcome them

The purpose of the article is to highlight problems of inequality of access of rural and urban youth to education and formation of starting labour potential, as well as to identify possible ways for eliminating territorial injustice.

Research methods. Basis for the study were general scientific and special methods, works of scientists on issues of labour potential and youth policy of the state. Monographic and analytical-statistical methods were applied to analyse a status of implementation of the constitutional right of rural youth to quality education and decent work. The systematic approach contributed to the coverage of organizational, economic and legal mechanisms to ensure the transition of secondary education graduates in rural areas to the labour market through the acquisition of vocational education. Analysis and synthesis, abstract-logical tools and results of sociological surveys allowed us to generalize obstacles to self-realization of rural youth and ways for overcoming them, and to formulate conclusions.

Research results. Problems of widespread reproduction of inequality of rural and urban youth in access to quality services in general secondary education institutions and their transition to the labour market through the system of vocational schools of agricultural profile were highlighted. Employment situation of rural youth and situation on the rural labour market were analysed. Conceptual directions for overcoming inequalities in formation of starting labour potential of this category of population were defined.

Elements of scientific novelty. Scientific novelty of the research lies in further developed methodological approaches to determining causes of starting inequality for formation of labour potential of rural youth in comparison with urban in the transition to the labour market.

Practical significance. It was proposed measures to improve mechanisms of state regulatory policy in the field of education as well as social and labour relations aimed at eliminating social injustice of rural youth. Tabl.: 2. Figs.: 1. Refs.: 26.

Keywords: rural youth; general secondary and vocational education; labour potential; rural labour market.

Mohylnyi Oleksii Mykolaiovych - doctor of economic sciences, professor, chief research fellow of the research and development centre for social and labour relations, development and analysis of rural statistical reporting, Ukrainian Research Institute of Productivity of Agroindustrial Complex (2, Solomianska sq., Kyiv)

E-mail: o.mogilnyi@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9802-1701>

Могильний А.Н. Воспроизводство неравенства трудового потенциала сельской и городской молодежи: причины и пути преодоления

Цель статьи - осветить проблемы неравенства доступа сельской и городской молодежи к образованию и формированию стартового трудового потенциала, а также определить возможные пути устранения территориальной несправедливости.

Методика исследования. Основой исследования стали общенаучные и специальные методы, работы ученых по вопросам трудового потенциала и молодежной политики государства. Монографический и аналитико-статистический методы применены для анализа состояния реализации конституционного права сельской молодежи на качественное образование и достойную работу. Системный подход способствовал освещению организационно-экономического и правового механизмов обеспечения перехода выпускников учреждений среднего образования сельской местности на рынок труда через приобретение ими профессионально-технического образования. Анализ и синтез, абстрактно-логический инструментарий и результаты социологических опросов позволили обобщить препятствия на пути самореализации сельской молодежи и способы их преодоления, сформулировать выводы.

Результаты исследования. Освещены проблемы расширенного воспроизводства неравенства сельской и городской молодежи в доступе к качественным услугам в учреждениях общего среднего образования и перехода ее к рынку труда через систему профессионально-технических училищ аграрного профиля. Проанализировано состояние занятости сельской молодежи и конъюнктуру рынка труда сельской местности. Определены концептуальные основы преодоления неравенства в формировании стартового трудового потенциала этой категории населения.

Элементы научной новизны. Получили дальнейшее развитие методические подходы к определению причин стартового неравенства формирования трудового потенциала сельской молодежи при переходе на рынок труда.

Практическая значимость. Предложены меры для усовершенствования механизмов государственной регуляторной политики в образовательной сфере и социально-трудовых отношениях, направленных на устранение социальной несправедливости в отношении к сельской молодежи. Табл.: 2. Илл.: 1. Библиогр.: 26.

Ключевые слова: сельская молодежь; общее среднее и профессионально-техническое образование; трудовой потенциал; рынок труда сельской местности.

Могильний Алексей Николаевич - доктор экономических наук, профессор, главный научный сотрудник НИО социально-трудовых отношений, развития и аналитики статистической отчетности сельских территорий Украинского научно-исследовательского института производительности агропромышленного комплекса (г. Киев, пл. Соломенская, 2)

E-mail: o.mogilnyi@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9802-1701>

Стаття надійшла до редакції 10.08.2019 р.

Фахове рецензування: 19.08.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Могильний О. М. Відтворення нерівності трудового потенціалу сільської і міської молоді: причини та шляхи подолання. *Економіка АПК*. 2019. № 10. С. 60 — 70.

*